

Сулаєва Н.В.

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Гнізділова О.А.

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Палеха О.М.

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

ФОРМУВАННЯ ЕТНОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИХОВАТЕЛІВ ЗДО У НЕФОРМАЛЬНИХ ХУДОЖНЬО-ТВОРЧИХ КОЛЕКТИВАХ

Етнокультурна компетентність розглядається авторами як важливий компонент професійної підготовки майбутніх вихователів в умовах сучасних викликів, в яких сьогодні перебуває Україна. Комплекс теоретичних і практичних методів було використано: аналіз літератури, інтерв'ю, експеримент і т.д. Отримані результати показали позитивну динаміку формування етнокультурної компетентності майбутніх вихователів після отримання неформальної освіти в неформальних художньо-творчих колективах закладу вищої педагогічної освіти.

Ключові слова: етнокультурна компетентність, етнічна самосвідомість, неформальна освіта, художньо-творчі колективи, менталітет.

Вступ. Україна сьогодні перебуває у надзвичайно відповідальний час, коли важливим є збереження незалежності й суверенітету країни. Важливим у цьому випадку є збереження та примноження етнокультурної спадщини українців та створення умов для передачі її молодому поколінню. Одну з передових позицій у цьому процесі займає вихователь. Йому належить відіграти важливу роль у формуванні етнічної самосвідомості особи, надавши їй можливість засвоїти знання й уявлення про культуру, традиції, ідеали, цінності свого народу. Це можливо здійснити на основі сформованих у випускників закладів вищої педагогічної освіти етнокультурної компетентності.

Розробкою й утвердженням шляхів і засобів виховання молодого покоління на найкращих духовних і матеріальних зразках українського народу займаються українські науковці І. Бех, О. Вишневський, В. Гнатюк, П. Кононенко, В. Кузь, Ю. Руденко, Н. Сулаєва, П. Щербань. Науковці підкреслюють важливість національного виховання, що має здійснюватися безперервно в різних інституціях (сім'ї, дошкільних, загальноосвітніх, позашкільних, професійно-технічних навчальних закладах, дитячих і молодіжних організаціях і об'єднаннях, територіальній громаді), забезпечуючи гармонійний розвиток і цілісність особистості, сприяючи розквіту її здібностей і обдарувань, збагаченню на цій основі інтелектуального потенціалу народу, його

духовності та культури [Докуніна, 2008, с. 568].

Упровадженню етнокультурного компоненту в педагогічний процес освітніх закладів присвячені праці сучасних учених А. Богуш, Н. Лисенко, К. Юр'євої. Специфіка формування етнокультурної компетентності студентів педагогічних закладів спеціального вивчення набула в дослідженнях Н. Ануфрієвої, О. Гуренко, О. Добош, О. Ткаченко, Л. Калашник, О. Новікова, К. Юр'євої. До проблеми етнокультурної освідченості дітей дошкільного віку зверталися О. Березюк, О. Гуренко, О. Курило, М. Олійник.

При всій безперечній значущості теоретичних і практичних доробок науковців з питань підготовки майбутніх фахівців до проведення роботи з національного, етнічного виховання слід відзначити, що ще не накопичено достатньої кількості матеріалу, необхідного для розв'язання проблеми розвитку етнокультурної компетенції студентів педагогічних університетів у неформальних мистецьких колективах.

Метою нашої статті є визначення ролі і місця неформальних художньо-творчих колективів у процесі формування етнокультурної компетентності у майбутніх вихователів ЗДО.

З метою актуалізації означеної проблеми та визначення ефективності збагачення формальної освіти (яка надається у ЗВО) неформальною мистецькою авторами використовувалися різноманітні методи: *теоретичні* (контент-аналіз літератури, термінологічний і порівняльний аналіз для відстеження поглядів учених і практиків на досліджувану проблему, біографічний метод для визначення впливу неформальної мистецької освіти на творчу самореалізацію провідних вихователів регіону); *емпіричні* (діагностичні – бесіди, нарративні інтерв'ю – на етапі констатувального експерименту та в процесі узагальнення отриманих результатів; *обсерваційні* – спостереження за мистецько-освітньою діяльністю учасників художньо-творчих колективів у ході формувального експерименту); констатувальний і формувальний педагогічний експерименти.

Вживаючи термін «етнокультурна компетентність особистості» ми спираємося на визначення вітчизняних науковців О. Докукіна, Г. Лозко, О. Нельга, які розуміють її як здатність людини вільно орієнтуватися у світі значень культури свого етносу, вільно розуміти мову («коди», «шифри») цієї етнокультури і вільно творити цією мовою (Лозко, 2001, с. 289).

Ці дослідники вказують, що формування етнокультурної компетентності особистості має розпочинатися в родині, адже в переважній більшості дитина співвідносить себе з тим народом, до

якого належать її батьки. І якщо членів української сім'ї «можна «впізнати» через їхню неповторну ментальність» (Нельга, 1997, с., 136), етнічну мораль, етнічну самосвідомість, етнічну ідеологію, то природно, що малюк, який у ній виховується, із початку свідомого життя буде вважати себе українцем.

Важливим для розвитку етнокультури дитини є наступний етап – здобуття освіти в навчально-виховному закладі, де визначальними є уміння, майстерність, мудрість, погляди, переконання, ідеали, духовність вихователя, а також сформована на цьому підґрунті етнокультурна компетентність педагога, удосконалення якого відбувається в умовах закладу вищої педагогічної освіти.

Змістовий компонент підготовки майбутнього вихователя у вищих педагогічних закладах освіти передбачає:

- наявність професійно-значущих якостей та особливостей майбутнього педагога;
- наявність інтелекту для розвитку кмітливості, професійної спрямованості сприйняття, пам'яті, мислення, уяви і підвищення творчих здібностей дітей;
- притаманність моральних якостей, які включають любов до дітей, віру в їх можливості та здібності, педагогічну справедливість, повагу до вихованців і становлять основу професійної етики;
- духовність, тобто прагнення до правди, істини в знаннях і праці, краси, що є основою загальної та педагогічної культури сучасного вчителя (Євтух, 2008, с. 614).

Одним із впливових чинників збагачення змісту професійної підготовки майбутнього вихователя національним компонентом та формування його етнокультурної компетентності є створення в ЗВО соціокультурного середовища з виразними національними ознаками.

У цьому середовищі інтегруються формальний складник (теоретичне й практичне навчання студентів за освітньою програмою спеціальності) та неформальний (об'єднання, угруповання, серед яких важливу роль відіграють художньо-творчі колективи). Конвергентність цих видів освітньої діяльності употужнює процес формування етнокультурної компетентності. Зокрема, постулати, викладені в ході викладання різних навчальних дисциплін (Історія України, Культура України, Українська мова, Дошкільна етнопедагогіка та методика ознайомлення дітей з народознавством, Дошкільна лінгводидактика тощо) посилюється неформальним складником. Таким є постійно діючі художньо-творчі колективи, а також у тимчасово створені мистецькі колективи для участі в конкурсах, презентаціях, проєктах, культурних

мистецьких заходах. У них майбутні вихователі мають можливість отримати неформальну мистецьку освіту, яка визначається як добровільна мистецька діяльність особистості, що здійснюється поза формальним навчанням у закладі вищої педагогічної освіти, реалізується здебільшого в художньо-творчих колективах і не супроводжується видачею диплома офіційного зразка (Сулаєва, 2018, с. 122).

Індивідуально-особистісна основа діяльності учасників неформальних художньо-творчих колективів задовольняє потреби конкретної людини, використовуючи потенціал її вільного часу. Зміст цієї роботи визначається завданнями виховання високодуховних людей, здатних до збереження, збагачення та передачі майбутнім поколінням національних цінностей українського народу – тобто, формування у них етнокультурної компетентності. Особливо, якщо ці колективи мають національне спрямування. Для прикладу, в Полтавському ПНПУ імені В. Г. Короленка постійно діють понад 20 неформальних художньо-творчих колективів національного спрямування. З-поміж них визнані в Україні та за кордоном український народний хор «Калина», народний аматорський хор імені П. Лиманського, народний самодіяльний ансамбль танцю «Весна», народний фольклорний ансамбль «Жива вода», чоловічий ансамбль «Чебрець» та інші (Сулаєва, 2017, с. 3). Водночас на психолого-педагогічному факультеті ПНПУ, де здійснюється підготовка майбутніх вихователів, систематично створюються тимчасові мистецькі колективи, в яких студенти мають можливість поставити народну казку, створити ляльковий театр, провести літературний захід, виготовити народну іграшку, елементи національного костюма тощо.

Особлива цінність мистецької діяльності майбутніх вихователів у неформальних художньо-творчих колективах національного спрямування полягає в тому, що в них створюються сприятливі умови для розвитку ментальності майбутнього фахівця, формування його етнічної моралі, поглиблення етнічної самосвідомості, збагачення етнокультурної компетентності особистості.

Зазначимо, що ментальність – це національний тип світовідчуття («дух народу»), який ґрунтується на етнічних образах і символах (часто підсвідомих), що зумовлюють стереотипи поведінки, психічної реакції, оцінки певних подій чи осіб, ставлення до навколишньої дійсності (Лозко, 2001, с. 291).

Першочерговою рисою етнічної ментальності українського народу, на думку філософа О. Нельги, є українська мова, яка є формою безсмертя етносу. І тривога за долю мови є «виразно тотожною тривозі за долю всього українства загалом» (Нельма, 1997, с. 136).

Саме в художньо-творчих колективах відбувається поглиблене наближення..., посилюється любов і повага до рідної мови, удосконалюється комунікативна компетентність як основа етнокультурної компетентності майбутніх вихователів. У колективах українського національного спрямування можуть брати участь усі без винятку студенти: ті, які вдома розмовляють не українською мовою (російською, молдавською, угорською тощо) чи носії етнічних діалектів (лемків, бойків, гуцулів тощо). Саме в ході отримання неформальної мистецької освіти в художньо-творчих колективах всі вони постійно спілкуються однією з найважливіших цінностей духовного життя українського етносу – загальноетнічною (літературною) мовою (в Україні це київсько-полтавським діалектом).

Разом з тим у колективах відбувається акцентуація на інших ментальних рисах українського народу, які є важливими для формування етнокультурної компетентності. Серед них:

- гуманність, яка включає невойовничість (миролюбність, лагідність), милосердність (благодійність, немстивість), щирість (душевність, сердечність, гостинність);
- демократизм відображає козацькі традиції виборності на керівні посади, рівноправність жінки з чоловіком у сім'ї;
- селянськість (метафора, ознака особливості, примітної дійової етноментальної риси);
- індивідуалізм, проявляється як волелюбність (нескореність, незалежність, самостійність), хазяйновитість (працелюбність, ощадливість, почуття власника), честолюбство (прагнення до самовиявлення, наполегливість, спрямованість, «упертість»), оптимізм (упевненість, переконаність, життєрадісність, веселість, гумористичність), інтровертизм (самозаглибленість, філософічність душі, ліризм, пісенність) (Нельга, 1997, с. 147).

Формування вищезазначених рис відбувається на кращих зразках українського мистецтва. Наприклад, музичного – у процесі виконання народних дум, пісень, балад, історичних, стрілецьких, ліричних, дитячих пісень. Такими є: «Зелене жито», «Добрий вечір тобі, пане господарю», «Ой на горі та й жінці жнуть», «Козацькому роду нема переводу», «Сидить Василь на припічку», «Котику сіренький» тощо. Тексти народних пісень насичені словесними символами, які перегукуються з графічною, рослинною та тваринною символікою українського народу, зокрема: калина, верба, зіронька, горлиця – дівчина; дуб, явір, сокіл, місяць – парубок. Символічні знаки, оспівані в музичних перлинах, є лише невеликою часткою багатства інформації, яку несуть в собі українські народні пісні.

Майбутній вихователь, який є учасником неформального мистецького вокального народного колективу, має можливість не тільки збагатити власну етнокультурну компетентність, але й на основі вивчення українських народних пісень поглибити знання про події та явища суспільного життя, громадського й родинного побуту, трудової діяльності українців. У його розпорядженні відомості про особливості боротьби проти загарбників, національного й соціального гноблення рідного народу, і, що найважливіше, зразки палкої любові українського народу до Вітчизни.

Незаперечним є цінність хореографічного мистецтва у розвитку вищезазначених рис, наприклад, народні танці «Заплетемо рогозу», «Гопак», «Кружало», дитячих – «Подоланочка», «Кривий танок», «Коди козаки плачуть», «Вийди, вийди, сонечко» формують у майбутніх вихователів поважне ставлення до природи рідного краю, сприяють умінню відтворювати традиції українців, ознайомлюють з трудовими навичками українського народу, дають змогу глибше пізнати специфіку народних вірувань.

Збагачення етнокультурної компетенції відбувається також у неформальних театральних колективах, робота в яких спрямована здебільшого на розвиток комунікативної компетентності. Національно налаштована молодь, як правило, зупиняється в своєму виборі на творах, багатих на народні пісні, ігри, назви українських страв: локшина, куліш, каша (І. Котляревський, І. Нечуй-Левицький, І. Карпенко-Карий), музичних інструментів: бандура, сопілка, дудка (І. Котляревський, Т. Шевченко), елементів українського костюма: спідниця, корсет, ланцюжок, запаска, чоботи, платок, кожух (І. Котляревський, І. Карпенко-Карий, М. Старицький). Цінним є формування ментальних рис у процесі постановок дитячих українських народних казок «Колосок», «Пан Коцький», «Лисичка сестричка та вовчик-братик», «Коза-дереза», «Івасик Телесик», які відтворюються як у постійно діючих, так і в тимчасово створених колективах.

Програвання та показ вистав дає змогу учасникам народного театру використовувати справді сакральний знак людського спілкування – слово. Звертаючи увагу не лише на зміст тексту, а й на фонетичну організацію мовлення – сполучність звуків, чергування голосних і приголосних, інтонування лексичних одиниць відбувається посилення інформаційного (обмін інформацією), інтерактивного (зв'язки і впливи учасників) і перцептивного (сприйняття органами чуттів) взаємозв'язку.

У процесі практичної діяльності в неформальному театральному колективі майбутні вчителі удосконалюють знання мови рідного

народу, оволодівають досвідом поколінь, знаннями навколишньої дійсності в обсязі, який у кілька разів перевищує досвід однолітків. Тому значення участі студента вищого педагогічного навчального закладу в театральному колективі переоцінити неможливо.

Удосконалення комунікативної компетентності та збагачення словникового запасу відбувається і в у художньо-творчих колективах декоративно-ужиткового мистецтва (вишивки, лялькарства, писанкарства, виробів із соломки тощо). Так, робота з виробами народного вжитку дає змогу познайомитися та засвоїти:

- назви елементів українського костюму в процесі виготовлення ляльок (ляна сорочка, запаска, крайка, плахта, корсетка, жупан, чоботи-чорнобривці, постолі-коти, очіпок, підшальник, капор, вінок, кісник, корали, дукати);
- назвами технік вишивки, які здавна були поширені в Україні (занизування, настилування, вирізування, мережка, виколювання, низинка, хрестик, півхрестик, городоцький шов, вишивка по брижах, вільна гладь, стебнівка, ланцюжок, косичка, решітка);
- терміни, що пов'язані з виготовленням різноманітних виробів із глини (гончар, гончарний круг, горно, випалювання, лощення, задимлення, горнець, корчан, кухоль, таріль, брязкальця, пряслиця, тягарці тощо).

Водночас, формування етнокультурної компетентності, відбувається і в процесі засвоєння символіки українського народу, що є надзвичайно важливим для майбутніх вихователів. У неформальних художньо-творчих колективах студенти мають змогу збагатитися знаннями про основні орнаментальні мотиви українського народу, які склалися впродовж багатьох століть:

- графічними символами (крапка – початок всіх початків; крапки – зорі; лінія – земля; крапки між горизонтальними лініями – засіяне поле; хвиляста між двома горизонтальними лініями – земля з запасами води; квадрат, ромб – символи родючості землі; коло – сонце, символ життя тощо);
- символічним значенням рослин (калина – кров народу, дівоча краса і цнота, кохання, символ рідної землі; дуб – сила, мужність, здоров'я; виноград – радість сімейного щастя; барвінок – довголіття, нев'януча молодість, освідчення в коханні та сімейне благополуччя; чорнобривці – чоловіча краса; ягоди – добробут, врожай тощо);
- значенням зображень птахів (голуби, горлиці – любов, чесність, щирість та вірність; журавель – птах сонця, вісник родючості землі; качка – символ життя, ластівка – добро, щастя,

відродження, домашній затишок, сокіл – сонце, небо, блискавка, мужній юнак, Першобог тощо).

У ході збагачення формальної освіти майбутніх вихователів неформальною мистецькою освітою у художньо-творчих колективах повторюються традиційно закріплені духовні цінності, норми, правила, вимоги – тобто продовжується формування у студентів етнічної моралі. Вона є найважливішою складовою духовної культури етносу, яка «надихає життя людини сенсом внутрішнього ментального випромінювання... Вона, підсвідомо прищеплюючи етнічні архетипи, етнічні образи й символи, є дороговказом туди, де душа кожного зможе проїнятися теплом душі всієї етнічної спільності» (Нельга, 1997, с. 17).

У ході отримання неформальної мистецької освіти її організатори усвідомлюють тісний зв'язок етнічної моралі з етнічною самосвідомістю – сукупністю знань і уявлень про культуру, традиції, ідеали, цінності свого етносу, а також усвідомлення себе членом етносу, і місця свого етносу серед інших народів (Лозко, 2001, с. 289). Тому діяльність у художньо-творчих колективах спрямовується на розвиток етнічної самосвідомості, яка виявляється в учасників колективів у здатності ідентифікувати себе з українським етносом та усвідомлювати своє етнічне «Я» як неповторне, унікальне явище. Це зумовлено майбутньою професійною діяльністю вихователя. В Україні подекуди зустрічаються випадки, коли дитина виховується у родині, де формується невпевненість у прихильності до свого етносу та навіть формується «нульова» етнічна самосвідомість.

Наголосимо, що мистецька діяльність в художньо-творчих колективах сприяє розвитку ще одного компонента самосвідомості особистості – почуття Батьківщини. Його формування зумовлене дією багатьох чинників, зокрема, такими як земля предків, країна народження й зростання (етнізації) – «країна дитинства», місцевість народження й зростання, держава вкоріненого проживання, місцевість вкоріненого проживання тощо (Нельга, 1997, с. 104).

Доцільність конвергентного поєднання в ПНПУ імені В. Г. Короленка формальної освіти майбутніх вихователів з неформальною мистецькою освітою в художньо-творчих колективах потребувала експериментальної перевірки.

Перш за все нами було визначено питому вагу наявності культурно-мистецького компонента в системі формальної та неформальної освіти студентів спеціальності «Дошкільна освіта». Аналіз освітніх програм та навчальних планів підготовки вихователів показав, що наявність національного культурно-мистецького компонента складає 27,9% від загальної кількості кредитів

ЄКТС. Дослідження питомиї ваги культурно-мистецького компонента в неформальній освіті майбутніх вихователів ПНПУ показав майже 65%.

Наступним етапом стало інтерв'ювання 49 студентів третього курсу спеціальності «Дошкільна освіта», яке дало змогу визначити кількість студентів, які отримують і не отримують неформальну мистецьку освіту в художньо-творчих колективах ПНПУ. Результати інтерв'ювання показали, що у постійно діючих художньо-творчих колективах беруть участь 10,2% (5 студентів) а у тимчасово створених 73,5% (36 студентів). Отже, інтерв'ювання показало, що більш ніж четверта частина студентів 26,5% (13 студентів) не задіяні в художньо-творчих колективах та отримують лише формальну освіту в умовах ПНПУ імені В. Г. Короленка.

Важливим питанням для нас стало визначити, наскільки поєднання формальної і неформальної освіти майбутніми вихователями впливає на формування їхньої етнокультурної компетентності чи не впливає на цей процес.

Із цією метою ми створили дві групи студентів по 13 осіб, Перша група складалася зі студентів, які не отримували неформальну освіту в художньо-творчих колективах, Друга група – студенти, які отримували формальну й неформальну освіту. Для створення однакових вихідних умов спершу ми проаналізували результати формальної освіти – академічні результати студентів Першої групи (котрі не поєднують формальну освіту з неформальною). Виявилось, що із 13 осіб 23,1% (3 студенти) із них мають високі результати навчання – рівень А, 46,1% (6 осіб) мають добрі та відмінні результати (рівень В) і 30,8% (4 студентів) мають задовільні і добрі результати навчання – рівень С.

Із групи студентів, які поєднують формальну освіту з неформальною, ми визначили Другу групу, в яку включили студентів, які б мали такі ж результати академічного навчання (рівень А – 3 студенти, рівень В – 6 студентів, рівень С – 4 студенти).

Із метою діагностики сформованості у студентів Першої та Другої груп етнокультурної компетентності нами були визначені критерії та показники цих критеріїв.

Визначення критеріїв співвідносилося з усвідомленням поняття етнокультурної компетентності, де важливим складником є вільне орієнтування в світі значень культури свого етносу. Відповідно до цього першим критерієм було визначено – критерій **культурно-мистецького розвитку**. Його показниками стали: мотивація майбутніх вихователів до культурно-мистецько-освітньої діяльності; знання народних мистецьких творів; вільне володіння українською мовою.

Другим критерієм відповідно до складників етнокультурної компетентності став критерій **соціального розвитку** як такий, що співвідноситься з складником «вільного розуміння невербальних «кодів», «шифрів» української етнокультури і вільно творити, використовуючи ці невербальні засоби». Показниками цього критерію стали: спрямованість на проектування стратегій власного життя відповідно до соціальних норм і правил визначених в українському суспільстві; повсякденної поведінки відповідно до традицій і вподобань українського народу; соціальна національно-свідома компетентність особистості).

Вважаючи, що усі складники етнокультурної компетентності є важливим компонентами духовного розвитку особистості, нами було обрано ще один критерій – **духовного розвитку**. Його показниками ми обрали: духовний потенціал у структурі особистості; вагомість духовних національних цінностей у загальній системі цінностей особистості; ефективність педагогічних комунікацій в контексті національного виховання.

Із метою визначення критеріальних рівнів розвитку майбутнього вихователя в умовах художньо-творчих колективів уведено кількісні характеристики якісних показників, які встановлювалися за допомогою діагностичного психолого-педагогічного інструментарію. Зокрема, була використана трибальна система комплексного оцінювання кожного показника: 3 бали – еталонний, 2 бали – достатній, 1 бал – елементарний рівні.

Зрізи рівнів розвитку етнокультурної компетентності за критеріями **культурно-мистецького та соціального розвитку** здійснювалися на основі тестування, анкетування та інтерв'ювання студентів Першої і Другої груп. Він показав, що за першим критерієм високий і достатній рівні у респондентів Другої групи значно переважають результати першої групи (кількісні та якісні показники представлені в таблиці 1. Водночас, рівні показників за другим критерієм переважав на користь Другої групи на значно менший відсоток (табл. 1). приблизно наближені результати в Першій і Другій групах. Зріз рівнів сформованості етнокультурної компетентності майбутніх вихователів за критерієм духовного розвитку здійснювався на основі інтегративних тестових методик вітчизняного психолога Е. Помиткіна: духовний потенціал особистості, методика виявлення сформованості духовної ціннісної орієнтації особистості та на основі модифікованого варіанту анкети О. Леонтьєва – діагностика ефективності педагогічних комунікацій. Результати за останнім критерієм також показав перевагу рівнів розвитку на користь Другої групи (табл.1)

Критерій	<i>Культурно-мистецький розвиток</i>																	
Показник	Перший показник						Другий показник						Третій показник					
Рівень	Вис.		Дост.		Елем.		Вис.		Дост.		Елем.		Вис.		Дост.		Елем.	
	ч	%	ч	%	ч	%	ч	%	ч	%	ч	%	ч	%	ч	%	ч	%
Перша Група	2	15,4	9	69,2	2	15,4	3	23,1	7	53,8	3	23,1	5	38,5	7	53,8	1	7,7
Друга Група	6	46,2	7	53,8	0	0	9	69,2	4	30,8	0	0	6	46,1	6	46,2	1	7,7
Критерій	<i>Соціальний розвиток</i>																	
Показник	Перший показник						Другий показник						Третій показник					
Рівень	Вис.		Дост.		Елем.		Вис.		Дост.		Елем.		Вис.		Дост.		Елем.	
	ч	%	ч	%	ч	%	ч	%	ч	%	ч	%	ч	%	ч	%	ч	%
Перша Група	4	30,8	8	61,5	1	7,7	4	30,8	7	53,8	2	54,4	5	38,5	7	53,8	1	7,7
Друга Група	6	46,1	6	46,2	1	7,7	6	46,1	6	46,2	1	7,7	8	61,5	5	38,5	0	0
Критерій	<i>Духовний розвиток</i>																	
Показник	Перший показник						Другий показник						Третій показник					
Рівень	Вис.		Дост.		Елем.		Вис.		Дост.		Елем.		Вис.		Дост.		Елем.	
	ч	%	ч	%	ч	%	ч	%	ч	%	ч	%	ч	%	ч	%	ч	%
Перша Група	4	30,8	9	69,2	0	0	4	30,8	4	30,8	5	38,4	5	38,5	6	36,1	2	15,4
Друга Група	5	38,5	8	61,5	0	0	5	38,5	8	61,5	0	0	9	69,2	4	30,8	0	0

Висновки. В умовах національного ствердження України важливим складником підготовки вихователів дітей дошкільного віку є формування фахівця, який вирізняється з-поміж інших високим рівнем етнокультурної компетентності.

Одним із чинників, які можуть позитивно впливати на формування етнокультурної компетентності майбутніх вихователів, є конвергентність у закладі вищої освіти формальної та неформальної освіти, зокрема в художньо-творчих колективах національного спрямування. Перевагами такої конвергенції є збагачення отриманих у процесі формальної освіти складників, які є визначальними для етнокультурної компетентності.

Прикладом закладу вищої педагогічної освіти, в якому поєднуються формальна освіта з неформальною мистецькою в художньо-творчих колективах є Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, де діє понад 20 художньо-творчих колективів національного спрямування.

У процесі мистецько-освітньої діяльності в таких колективах майбутні вихователі отримують неформальну освіту засвоюючи кращі зразки музичного, хореографічного, образотворчого, літературного мистецтва українського народу. Тому, саме в умовах художньо-творчих колективів ПНПУ створюються сприятливі умови для

розвитку ментальності майбутнього фахівця, формування його етнічної моралі, поглиблення етнічної самосвідомості, збагачення етнокультурної компетентності особистості.

Доцільність конвергенції в цьому навчальному закладі формальної освіти з неформальною мистецькою в художньо-творчих колективах з метою формування етнокультурних компетентностей доводять результати проведеного дослідження. Вони показали, що рівні сформованості етнокультурної компетентності за всіма визначеними показниками (культурно-мистецького, соціального та духовного розвитку) у майбутніх вихователів, які поєднували в ході навчання формальну освіту з неформальною в художньо-творчих колективах, значно переважають над тими студентами, котрі цього не зробили.

Таким чином, майбутній вихователь, який збагатив формальну освіту неформальною мистецькою, а отже, має сформовану українську ментальність, етнічну мораль та етнічну самосвідомість може стати повноцінним носієм етнокультурної спадщини українського народу. Відчуття самотності, неповторності, унікальності та краси етнічних здобутків дасть змогу створити простір для нових творчих пошуків, відкриттів, унікальних методів самовираження майбутнього вихователя, а через нього – молодого покоління України.

Список використаних джерел

1. Докукіна О. М. Національне виховання дітей і учнівської молоді. Енциклопедія освіти / [головний ред. В. Г. Кремень]. К. : Хрінком Інтер, 2008. 1036 с.
2. Євтух М. Б. Організація навчально-виховного процесу у педагогічних навчальних закладах. Енциклопедія освіти / [головний ред. В. Г. Кремень]. К. : Хрінком Інтер, 2008. 1036 с.
3. Лозко Г. С. Етнологія України. Філософсько-теоретичний та етнорелігійознавчий аспект. К. : АртЕк, 2001. 304 с.
4. Нельга О. В. Теорія етносу. Курс лекцій: Навчальний посібник. К. : ТАНДЕМ, 1997. 368 с.
5. Сулаєва Н. В. Аксиологічні орієнтири неформальної мистецької освіти майбутніх учителів. *Мистецтво та освіта* 2017. Вип. 4 (86) С. 2-6.
6. Сулаєва Н. В. Конвергентність різних видів мистецької освіти студентів психолого-педагогічного факультету Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. *Естетика і етика педагогічної дії : зб. наук. пр. / Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України, Полтав. нац. пед. ун-т імені В.Г.Короленка. 2018. Вип.17. С.119-28.*